

**8D01301 – «Бастауыш оқыту педагогикасы мен әдістемесі» білім беру
бағдарламасы бойынша PhD докторант
Алпысбаева Нургуль Саркытбековнаның**

«Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді
құралдарын пайдалануға даярлау» тақырыбындағы
диссертациясының
АНДАТПАСЫ

Зерттеу тақырыбы: Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлау

Зерттеу мақсаты: болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлаудың теориялық негіздемесін тұжырымдап, әдістемесін әзірлеу және оның тиімділігін педагогикалық эксперимент арқылы тексеру, ғылыми-әдістемелік ұсыныстар беру.

Зерттеу жұмысының міндеттері:

- «Оқытудың интербелсенді құралдары» ұғымының мән-мағынасын анықтау;
- Білім беруді цифрландыру жағдайында болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби даярлаудың мәні мен ерекшеліктерін айқындау;
- Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделі мен оқу-әдістемелік кешенін әзірлеу;
- Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделі мен оқу-әдістемелік кешеннің тиімділігін эксперимент арқылы тексеру және ғылыми-әдістемелік ұсыныстар беру.

Зерттеу әдістері: теориялық (ғылыми-педагогикалық әдебиеттерді талдау, жіктеу және топтастыру, салыстыру, құрылымдау және модельдеу, контент-талдау, алынған деректерді жүйелеу); эмпирикалық (сауалнама, бақылау, педагогикалық эксперимент (анықтау, қалыптастыру, бақылау кезеңдері); статистикалық (эксперимент нәтижелерін математикалық-статистикалық өңдеу, нәтижелерді графикалық түрде ұсыну, сараптау).

Қорғауға ұсынылатын негізгі қағидалар

1. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға кәсіби даярлығы – білім беруді цифрландыру жағдайында бастауыш білім мазмұнын тиімді меңгертуді қамтамасыз ететін, цифрлық және интербелсенді құралдарды педагогикалық мақсатқа сай таңдау, оларды оқу үдерісіне кіріктіру және оқу әрекетін ұйымдастыру формаларын жаңғырту қабілеттерімен сипатталатын кешенді кәсіби құзыреттілік. Ол теориялық білім, техникалық дағды және әдістемелік икемнің бірлігінде қалыптасады.

2. Оқытудың интербелсенді құралдары оқу материалының визуализациясын қамтамасыз ететін, кері байланысты күшейтетін және студенттердің белсенді танымдық әрекетін ұйымдастыруға мүмкіндік беретін

интербелсенді, мультимедиалық, коммуникациялық және бағдарламалық-аппараттық ресурстар жүйесі ретінде қарастырылады. Оларды педагогикалық мақсатпен үйлестіре пайдалану болашақ мұғалімнің цифрлық-педагогикалық құзыреттілігінің негізгі көрсеткіші болып табылады.

3. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделі құзыреттілік, жүйелілік, іс-әрекеттік, ақпараттық, коммуникативтік және тұлғалық-бағдарлы әдіснамалық тұғырларға негізделіп әзірленеді. Модель мотивациялық, танымдық, операциялдық компоненттерден тұрады, олардың өлшемдері мен көрсеткіштері айқындалып, даярлық деңгейлерін анықтауға мүмкіндік береді.

4. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді құралдарын тиімді пайдалануға даярлаудағы арнайы әзірленген оқу-әдістемелік кешенді, авторлық оқу құралын және практикалық-бағдарланған интербелсенді тапсырмалар жүйесін жоғары оқу орнының оқу үдерісіне енгізу арқылы жүзеге асырылады. Әзірленген құрылымдық-мазмұндық модель мен оқу-әдістемелік кешеннің тиімділігі тәжірибелік-эксперименттік жұмыс барысында дәлелденіп, болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлық деңгейінің оң динамикасы анықталды.

Зерттеудің негізгі нәтижелерінің сипаттамасы:

– «Оқытудың интербелсенді құралдары» ұғымының мән-мағынасы нақтыланып, авторлық анықтама ұсынылды;

– Білім беруді цифрландыру жағдайында болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби даярлаудың мәні мен ерекшеліктері ғылыми тұрғыда негізделді;

– Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделі және оны қамтамасыз ететін «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану» оқу-әдістемелік кешені, «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану» оқу-құралы және «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану» ЭЕМ-ге арналған бағдарлама әзірленді;

– Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделі мен оқу-әдістемелік кешеннің тиімділігі эксперимент арқылы тексеріліп, ғылыми-әдістемелік ұсыныстар берілді.

Алынған нәтижелердің жаңалығы мен маңыздылығының негіздемесі:

- *бірінші нәтиже жаңа*, «оқытудың интербелсенді құралдары» ұғымының мән-мағынасы нақтыланып, авторлық анықтама ұсынылды;

- *екінші нәтиже жаңа*, білім беруді цифрландыру жағдайында болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби даярлаудың мәні мен ерекшеліктері ғылыми тұрғыда негізделді;

- *үшінші нәтиже жаңа*, болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін

оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделі және оны қамтамасыз ететін «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану» оқу-әдістемелік кешені, «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану» оқу-құралы және «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану» ЭЕМ-ге арналған бағдарлама әзірленді;

- *төртінші нәтиже жаңа*, болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделі мен оқу-әдістемелік кешеннің тиімділігі эксперимент арқылы тексеріліп, ғылыми-әдістемелік ұсыныстар берілді.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы:

– «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану» І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің ғылыми кеңесі ұсынған оқу құралы дайындалып (29.11.2024 ж. №4 хаттама), ISBN 978-601-216-982-9, тәжірибеге енгізілді;

– Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы авторлық куәлік алынды (11.12.2024, № 52558);

– 2023-2024 оқу жылының 6B01301- «Бастауыш оқыту педагогикасы мен әдістемесі» білім беру бағдарламасына «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану» элективті курс тәжірибеге ендірілді.

– «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану» оқу-әдістемелік кешені дайындалып, тәжірибеден өткізілді. Зерттеу нәтижелерін педагог мамандарын даярлайтын жоғары және орта кәсіби білім беру ұйымдарының оқу үдерісінде, сондай-ақ бастауыш сынып мұғалімдерінің біліктілігін арттыру мен қайта даярлау жүйесінде қолдануға болады.

Зерттеу жұмысының ғылымның даму бағыттарына немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:

Диссертациялық зерттеу Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында, Қазақстан Республикасында білім мен ғылымды дамытудың 2020–2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында, сондай-ақ Қазақстан Республикасының білім беруді және ғылымды дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында айқындалған білім беру сапасын арттыру, болашақ мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін дамыту және білім беру үдерісінде инновациялық технологияларды қолдану міндеттерімен тығыз байланысты. Сонымен қатар зерттеу жұмысы Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарының талаптарына сәйкес болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби даярлығын жетілдіру, олардың педагогикалық қызметінде оқытудың интербелсенді құралдарын тиімді пайдалану дағдыларын қалыптастыру мәселелерін шешуге бағытталған. Зерттеу барысында қарастырылған болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлау мәселесі қазіргі білім беру жүйесінің цифрландыру, білім берудің инновациялық әдістерін енгізу, оқытудың белсенді және тұлғалық-бағдарлы тәсілдерін қолдану бағытындағы ғылыми-педагогикалық зерттеулердің басым бағыттарымен

сәйкес келеді. Осылайша, диссертациялық зерттеу білім беру сапасын арттыруға, педагог кадрларды даярлаудың мазмұнын жаңартуға және білім беру үдерісіне заманауи оқытудың интербелсенді құралдарын енгізуге бағытталған ғылымның өзекті даму бағыттарына толық сәйкес келеді. Аталған құжаттарға сәйкес, «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану» атты элективті курс бағдарламасы, «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану» атты оқу құралының мазмұны бастауыш білім мен ғылымның даму бағыттарына сәйкес келеді.

Докторанттың әр басылымды дайындауға қосқан үлесінің сипаттамасы: Зерттеу нәтижелері негізінде 17 ғылыми еңбек жарияланды.

Зерттеу барысында 17 еңбек жарық көрді.

1) Fostering Pre-Service Primary Teachers' Capacity to Employ an Interactive Learning Tool: Qubahan Academic Journal. 5, 1 (Mar. 2025), 662–673. DOI:<https://doi.org/10.48161/qaj.v5n1a1530>.<https://journal.qubahan.com/index.php/qaj/article/view/1530> (Қосалқы авторлар: Gulnar Zholtaeva – 10%, Gulnar Tazhinova – 5%, Gulnara Syrlybayeva – 5%, Raushan Assylova – 5%).

2. ҚР БЖҒМ Білім және ғылым саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті бекіткен басылымдарда 4 мақала жарияланды:

1) Бастауыш сыныптың қазақ тілі сабақтарында оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану. – Ясауи университетінің хабаршысы. Педагогика сериясы. №1 (131), 2024. - 449-463 бб. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 90%-ды құрайды. (Қосалқы авторлар: Асылова Р.О. – 5%, Абдуллина Г.Т. – 5%).

2) Привлечение учителей начальных классов к использованию интерактивных средств обучения. – Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ хабаршысы. «Педагогика ғылымдары» сериясы, №2 (73) 2024. - 177-190 бб. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 85%-ды құрайды. (Қосалқы авторлар: Тажинова Г.А. – 5%, Асылова Р.О. – 5%, Кабдрахманова Г.С. – 5%).

3) Болашақ бастауыш сынып мұғалімін оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлаудың алғышарттары. – Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы. Педагогика. Психология. Социология сериясы, 147 №2 (2024) – 200-218 бб. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 85%-ды құрайды (Қосалқы авторлар: Г.Н. Жолтаева – 10%, Г.А. Тажинова – 5%).

4) Развитие у будущих учителей начального образования цифровых компетенций посредством интерактивных средств обучения. - Известия. Серия: Педагогические науки. – 2025. – Т. 78. – №. 3. С.- 346-374. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 80%-ды құрайды (Қосалқы авторлар: Г.Н. Жолтаева – 10%, Г.Т. Абдуллина – 5%, Р.О. Асылова – 5%).

3. Оқу құралы:

1) Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану. – Талдықорған, 2024. – 142 б. Оқу құралын жазудағы докторанттың үлесі 80%-ды құрайды. (Қосалқы автор: Жолтаева Г.Н. - 20%)

2) ЭЕМ-ге арналған бағдарлама: «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану». Талдықорған, І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті, - 2025. ЭЕМ-ге арналған бағдарлама бойынша докторанттың үлесі 80%-ды құрайды. (Қосалқы автор: Жолтаева Г.Н. - 20%)

4. Авторлық куәліктер:

1) «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану». Республикалық. №52558. 11.12. 2024. Докторанттың үлесі 85%-ды құрайды. (Қосалқы автор Жолтаева Г.Н. - 15%)

2) ЭЕМ-ге арналған бағдарлама: Авторлық куәлік. «Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолдану». Республикалық. №65715. 23.12. 2025. Докторанттың үлесі 85%-ды құрайды. (Қосалқы автор Жолтаева Г.Н. - 15%)

5. Шет елдік және отандық басылымдарында 10 мақала жарық көрді:

1) Қазіргі мектепте интербелсенді құралдар арқылы медиа-білім беру. – «Жаһандық ғылым және инновация: Орталық Азия» ғылыми-тәжірибелік журнал, XVIII Халықаралық ғылыми-практикалық конференция, Астана қ, 10-15 сәуір. - 2023. - 12-15 бб. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 95%-ды құрайды (Қосалқы автор Г.Н. Тажинова – 5%).

2) Виды и содержание интерактивных и дидактических средств используемых в начальных школах: «Проблемы и перспективы развития современной науки в странах Евразии» IX Международная научно-практическая интернет-конференция, г. Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл, Украина. 31 октября. - 2023. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 95%-ды құрайды (Қосалқы автор А. Тажинова – 5%).

3) Интербелсенді платформалар және олардың оқытуды ұйымдастырудағы мүмкіндіктері: Инновациялық технологиялар, қашықтықтан оқыту мәселелері және қазіргі білім беруді дамытудың перспективалары III Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы, Шымкент қ. 15-16 ақпан, - 2024. 89-93 бб. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 90%-ды құрайды (Қосалқы автор Г.Н. Жолтаева – 10%).

4) Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың интербелсенді құралдарын пайдалануға даярлау мәселесі: «Қазіргі педагогикалық білім беруді дамытудың өзекті тенденциялары мен стратегиялары» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция. М. Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университеті, Петропавл қ. – 2024. - 161-165 бб. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 90%-ды құрайды (Қосалқы автор Г.Н. Жолтаева – 10%).

5) Бастауыш мектепте қолданылатын интербелсенді және дидактикалық құралдардың түрлері мен мазмұны. «INN & SCIENCE ASIA» ғылыми-білім беру орталығының «Білім беру, ғылым және технологиялардың қазіргі таңдағы мәселелері» III халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция, Өскемен қ. - 2024. - 9-15 бб. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 100%-ды құрайды.

6) Бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу дағдыларын дамытуда интербелсенді оқыту әдістерін қолданудың педагогикалық шарттары.

Цифрлық қоғам жағдайында мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеуін дамыту процесінде дағдыларды кіріктіру: мәселелер, шешімдер және келешегі» Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция: - Астана, «БиКА» баспасы, 2025. – Б. 425-429. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 95%-ды құрайды (Қосалқы автор Г.Т. Сырлыбаева – 5%).

7) Жоғары оқу орындарында оқытудың интербелсенді құралдарын пайдаланудың мүмкіндіктері. І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің Хабаршысы, - 2022. - № 4 (105). – 11-15 бб. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 90%-ды құрайды (Қосалқы автор Г.Н. Жолтаева – 10%).

8) Методические особенности использования интерактивных средств в образовательном процессе. «Актуальные проблемы науки и образования материалы» Международного форума, посвященного 300-летию Российской академии наук. Том Часть 2. Екатеринбург, 2023. С. - 406-412. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 95%-ды құрайды (Қосалқы автор Г.А. Тажинова – 5%).

9) Бастауыш сыныптарда оқытудың интербелсенді құралдарын қолданудың әдістемелік аспектілері. Norwegian Journal of Development of the International Science, т. 148, Norwegian Journal of development of the International Science, 2025. 74-79 pp. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 90%-ды құрайды (Қосалқы автор Г.Н. Жолтаева – 10%).

10) Оқыту үдерісінде білім берудің тиімділігін арттырудағы интербелсенді құралдардың орны. Integration of the Scientific Community to the Global Challenges of Our Time Materials of the X International Scientific-Practical Conference. Marseille (France), February 5-7, 2025. – 218-225 pp. Мақаланы жазудағы докторанттың үлесі 90%-ды құрайды (Қосалқы автор Г.Н. Жолтаева – 10%).